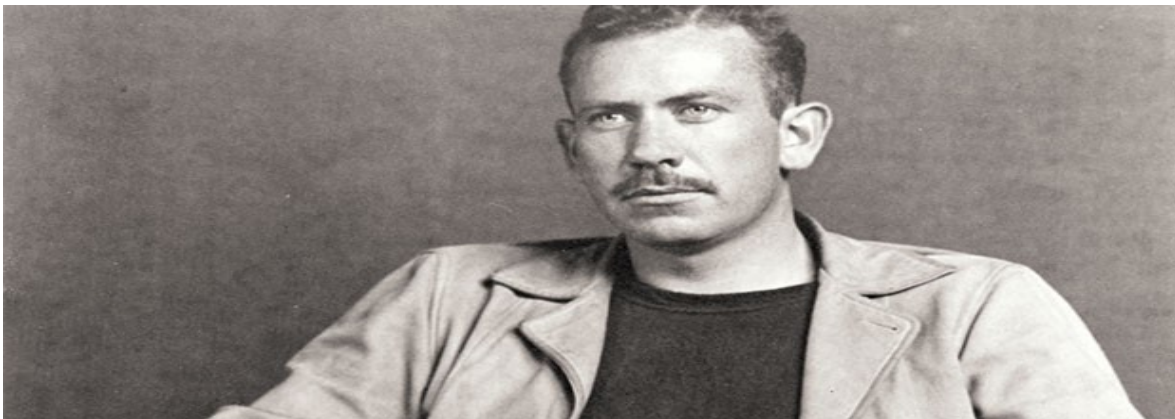

«Ο Τζον Στάινμπεκ ως πολιτικός συγγραφέας» του Φίλιππου Φιλίππου

Δημοσιεύτηκε Παρασκευή, 15 Μαΐου 2015
κείμενο: Φίλιππος Φιλίππου

Η έκδοση του μυθιστορήματος του Τζον Στάινμπεκ *Τα λιβάδια του ουρανού* σε καινούργια μετάφραση του Μιχάλη Μακρόπουλου από τις Εκδόσεις Παπαδόπουλος (από τον ίδιο οίκο έχουν κυκλοφορήσει τα δύο εμβληματικά βιβλία του, *Τα σταφύλια της οργής* και *Άνθρωποι και ποντίκια*), μας ωθεί να θυμηθούμε τον σπουδαίο Αμερικανό συγγραφέα. Πριν από δεκαετίες, αγαπήθηκε από το παγκόσμιο κοινό χάρη στα βιβλία του, τα σενάρια του που έγιναν αξιομνημόνευτες ταινίες και τις ιστορίες του που διασκευάστηκαν και παίχτηκαν επί σκηνής.

Ο Στάινμπεκ γεννήθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 1902 στο Σαλίνας της Καλιφόρνιας. Το 1925 διέκοψε τις σπουδές του στο πανεπιστήμιο για να εργαστεί ως οικοδόμος και ως δημοσιογράφος. Ήδη, είχε δουλέψει ως αγρότης, στη συγκομιδή μήλων, εργάτης, τυπογράφος, σερβιτόρος και πωλητής σε καταστήματα. Το μεγάλο κραχ στη Γουόλ Στριτ το 1929 και η οικονομική κρίση που ακολούθησε, οδηγώντας εκατομμύρια Αμερικανούς στη φτώχεια και την ανέχεια, ταλάνισε και τον Στάινμπεκ, ο οποίος είχε προβλήματα επιβίωσης. Το 1929 εκδόθηκε το πρώτο μυθιστόρημά του, το *Χρυσό κύπελλο*, και το 1932 το δεύτερο, *Τα λιβάδια του ουρανού*, τα οποία δεν του απέφεραν ούτε δόξα ούτε χρήματα. Η πρώτη επιτυχία του ήρθε το 1935 με το βιβλίο *Τορτίγια φλατ*. Ακολούθησαν τα *Άνθρωποι και ποντίκια* το 1937 και *Τα σταφύλια της οργής* το 1939. Αυτό το τελευταίο τού χάρισε το βραβείο Πούλιτζερ κι έγινε ταινία που του άνοιξε καινούργιους συγγραφικούς δρόμους.

Από τα πρώτα του μυθιστορήματα ο Στάινμπεκ έδειξε μια κοινωνική ευαισθησία, σπάνια για την εποχή του, που αμέσως προκάλεσε την προσοχή. Ρεαλιστής στο έπακρο, μίλησε για τις άθλιες συνθήκες ζωής και εργασίας των εργατών, την εκμετάλλευσή τους από τους εργοδότες, και πρότεινε τη συλλογική δράση ως αναγκαία προϋπόθεση για την κοινωνική τους απελευθέρωση. Ειδικά, το μυθιστόρημα *Τα σταφύλια της οργής* θεωρήθηκε από κάποιους ως κομμουνιστικό μανιφέστο και κατασχέθηκε από σχολεία και πολλές δημόσιες βιβλιοθήκες (βλέπε το άρθρο της Κάτιας Γεωργουδάκη «Τζον Στάινμπεκ: Κύρια λογοτεχνικά έργα και κριτικές απόψεις», στο περιοδικό *Διαβάζω*, αρ.173, 2 Σεπτεμβρίου

1987).

Το έργο μα και η ζωή του έδωσαν την αφορμή στους εχθρούς του να τον χαρακτηρίσουν κομμουνιστή, κάτι που ανατράπηκε στα τέλη του βίου του. Το 1935 ο Στάινμπεκ ανήκε σε μια ομάδα αριστερών διανοουμένων που περιλάμβανε συγγραφείς, ποιητές, δημοσιογράφους και συνδικαλιστές. Είχε συνδεθεί με τον Σύνδεσμο Αμερικανών Συγγραφέων (LAW), μια οργάνωση που είχε άμεση σχέση με το Κομμουνιστικό Κόμμα των ΗΠΑ. Ο Σύνδεσμος σύντομα δέχτηκε στις τάξεις του εξέχοντες συγγραφείς, όπως ο Τόμας Μαν, ο Έρνεστ Χέμινγουεϊ, ο Θιοντορ Ντράιζερ, η Λίλιαν Χέλμαν, σύντροφος του Ντάσιελ Χάμετ. Λίγο αργότερα, το 1939, ο Στάινμπεκ υπέγραψε μαζί με άλλους συγγραφείς μια επιστολή που υποστήριζε τη σοβιετική εισβολή στη Φινλανδία, καθώς και την κυβέρνηση που είχαν τοποθετήσει στη χώρα οι Σοβιετικοί, ύστερα από τη συμφωνία Μολότοφ-Ρίμπεντροπ, δηλαδή του Στάλιν και του Χίτλερ, που διευκόλυνε τις κατακτητικές βλέψεις των ναζι στην Ευρώπη.

Σύμφωνα με πληροφορίες, το 1942 το FBI του Έντγκαρ Χούβερ τον παρακολουθούσε ως επικίνδυνο σοβιετόφιλο.

Το 1943 ήταν ανταποκριτής της εφημερίδας *New York Herald Tribune* στα πολεμικά μέτωπα της Ευρώπης και ταυτόχρονα εργαζόταν στο Γραφείο Στρατηγικών Υπηρεσιών (OSS) των ΗΠΑ, που αργότερα μετεξελίχτηκε στην Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών (CIA).

Το 1947, κι ενώ είχε αρχίσει ο Ψυχρός Πόλεμος, ο Στάινμπεκ ταξίδεψε στη Σοβιετική Ένωση μαζί με τον φωτογράφο Ρόμπερτ Κάπα και κατέγραψε τις εντυπώσεις του από τη χώρα του Στάλιν, του οποίου οι εικόνες και τα αγάλματα είχαν πλημμυρίσει τις πόλεις και την επαρχία. Το ταξίδι του εκείνο (ακολούθησαν κι άλλα) έγινε βιβλίο με τον τίτλο *Ρωσικό ημερολόγιο*, προκαλώντας αντιφατικές αντιδράσεις. Το 1957 ήταν φιλικά συνδεδεμένος με τον Άρθουρ Μίλερ, γνωστό υπέρμαχο της Σοβιετικής Ένωσης, ο οποίος είχε αρνηθεί να κατονομάσει κομμουνιστές φίλους του στην Επιτροπή Αντιαμερικανικών Ενεργειών του γερουσιαστή. Μακάρθι.

Μέχρι το 1962, όταν τιμήθηκε με το βραβείο Νομπέλ Λογοτεχνίας, ο Στάινμπεκ εθεωρείτο αριστερός. Μάλιστα, μόλις πήρε το βραβείο, στον αμερικανικό Τύπο εμφανίστηκαν επικριτικά άρθρα για τη βράβευσή του. Κάποιοι έγραψαν πως δεν άξιζε το βραβείο, κάτι που σήμερα αποδίδεται σε πολιτικούς λόγους.

Βαθμιαία προέκυψε η πολιτική του μεταστροφή, δηλαδή έγινε μια αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο έβλεπε τα κοινωνικά και πολιτικά πράγματα, απογοητεύοντας πλήρως εκείνους που τον θεωρούσαν αριστερό και υποστηρικτή των δικαίων των λαών και των εργαζομένων απανταχού της γης. Το 1964 ο πρόεδρος Λίντον Τζόνσον του απένειμε το Μετάλλιο της Ελευθερίας. Το 1965 στην εφημερίδα της Νέας Υόρκης *Newsday* είχε δική του στήλη, όπου έγραφε ειδήσεις και σχόλια για τον πόλεμο στο Βιετνάμ, που τον χαρακτήριζε ηρωικό τόλμημα εκ μέρους των ΗΠΑ.

Η απευθείας εμπλοκή του στον πόλεμο του Βιετνάμ σκλήρυνε την εθνικιστική και αντικομμουνιστική στάση του. Το 1967 είχε αποσταλεί από την εφημερίδα για να καλύψει τον πόλεμο κι εκείνος έγραφε σκληρά άρθρα, υποστηρίζοντας την επέμβαση του αμερικανικού στρατού στη χώρα, καθώς και την αμερικανική βοήθεια στην κυβέρνηση ανδρικών του Νότιου Βιετνάμ. Μάλιστα, είχε χαρακτηριστεί «γεράκι του πολέμου». Η στράτευση και των δύο γιων του, του Τόμας και του Τζον, στα χαρακώματα του Βιετνάμ (υπάρχει φωτογραφία στην οποία απεικονίζονται ο Στάινμπεκ, ο γιος του, Τζον, και ο πρόεδρος Λίντον Τζόνσον), χειροτέρεψε τα πράγματα.

Ήταν τόσο η δυσaréσκεια των ανά τον κόσμο φίλων και θαυμαστών του για την πολιτική του στροφή, που εκείνη τη χρονιά η εφημερίδα της Νέας Υόρκης *Post* τον κατηγορήσε ότι πρόδωσε το προοδευτικό παρελθόν του. Στην Ελλάδα, ο Νίκος Καββαδίας, ως γνωστόν αριστερών πεποιθήσεων, δήλωσε στους φοιτητές Μάκη Ρηγάτο και Γιάννη Καούνη (η

συνέντευξή του στην εφημερίδα *Πανσπουδαστική* δημοσιεύτηκε τον Μάρτιο του 1967) τα εξής: «Για μένα έχει πέσει τελείως. Όχι από προκατάληψη. Από σιχαμάρα πια. Γιατί εκείνα τα ωραία πράγματα που έγραψε, υποτίθεται ότι είναι ψεύτικα. Τους έδωσε μία και τα πέταξε με το πόδι του, όταν κάθισε κι είπε εκείνα τα βρωμερά για ανθρώπους που σφάζονται, αποκαλώντας τους γιους πουτάνας».

Ο Στάινμπεκ, που πρόλαβε να επισκεφτεί (το 1966) το Ισραήλ, όπου ο παππούς του είχε ιδρύσει ένα κιμπούτς, πέθανε στις 20 Δεκεμβρίου 1968 στη Νέα Υόρκη από την καρδιά του. Έτσι, δεν πρόλαβε να δει το τέλος του πολέμου στο Βιετνάμ (πόλεμος που χαρακτηρίστηκε βρόμικος και αποτελεί μέχρι σήμερα τραύμα στο συλλογικό υποσυνείδητο των Αμερικανών), ένα δυνατό χαστούκι για τις ΗΠΑ, αφού οι κομμουνιστικές δυνάμεις του Βορείου Βιετνάμ που είχαν τη βοήθεια της Σοβιετικής Ένωσης κατέλαβαν την εξουσία και το νότιο τμήμα της χώρας.

Πρόσφατα, το 2012, δημοσιοποιήθηκαν έγγραφα με τα οποία αποκαλύφθηκε πως το 1952 είχε συνδεθεί με τη CIA, χωρίς όμως να γίνει σαφές τι ακριβώς έκανε για τη συγκεκριμένη υπηρεσία. Ωστόσο, ο Στάινμπεκ στη συνείδηση των αναγνωστών του παραμένει ένας σπουδαίος συγγραφέας, ο οποίος απεικόνισε με δραματικό τρόπο τον αγώνα των συμπατριωτών του για επιβίωση, δείχνοντας τη σαθρότητα του περίφημου «αμερικανικού ονείρου».

[http://diastixo.gr/arthra/3831-steinbeck?](http://diastixo.gr/arthra/3831-steinbeck?utm_source=MadMimi&utm_medium=email&utm_content=%CE%9D%CE%AD%CE%B1+%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%BF+%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F+%CE%BA%CE%B1%CE%B9+%CF%84%CE%BF%CE%BD+%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F+%E2%80%96+21_05_2015&utm_campaign=20150521_m125879949_%CE%9D%CE%AD%CE%B1+%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%BF+%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F+%CE%BA%CE%B1%CE%B9+%CF%84%CE%BF%CE%BD+%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F+%E2%80%96+21_05_2015&utm_term=_CE_A0_CE_B5_CF_81_CE_B9_CF_83_CF_83_CF_8C_CF_84_CE_B5_CF_81_CE_B1+_C2_BB)

[utm_source=MadMimi&utm_medium=email&utm_content=%CE%9D%CE%AD%CE%B1+%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%BF+%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F+%CE%BA%CE%B1%CE%B9+%CF%84%CE%BF%CE%BD+%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F+%E2%80%96+21_05_2015&utm_campaign=20150521_m125879949_%CE%9D%CE%AD%CE%B1+%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%BF+%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F+%CE%BA%CE%B1%CE%B9+%CF%84%CE%BF%CE%BD+%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F+%E2%80%96+21_05_2015&utm_term=_CE_A0_CE_B5_CF_81_CE_B9_CF_83_CF_83_CF_8C_CF_84_CE_B5_CF_81_CE_B1+_C2_BB](http://diastixo.gr/arthra/3831-steinbeck?utm_source=MadMimi&utm_medium=email&utm_content=%CE%9D%CE%AD%CE%B1+%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%BF+%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F+%CE%BA%CE%B1%CE%B9+%CF%84%CE%BF%CE%BD+%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F+%E2%80%96+21_05_2015&utm_campaign=20150521_m125879949_%CE%9D%CE%AD%CE%B1+%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%BF+%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F+%CE%BA%CE%B1%CE%B9+%CF%84%CE%BF%CE%BD+%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F+%E2%80%96+21_05_2015&utm_term=_CE_A0_CE_B5_CF_81_CE_B9_CF_83_CF_83_CF_8C_CF_84_CE_B5_CF_81_CE_B1+_C2_BB)